

נפשו גחלים תלהט

גלין 178 ויקרא החודש תשע"ח

1nafsho@gmail.com

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מנויים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל

דבר המערכת

מגשים בזה את החלק השני של המאמר הגדלת היקף הבחירה. נחזור על הדברים שהובאו במסגרת זו בשבוע שעבר אשר יש כל עובד צריך לחקוק אותם במוחו ובלבו כדי שתצמח תועלת נפשית מהדברים הנלמדים כאן.

דבר שקיבל ערך בעיני האדם אז תהיה תגובת הנפש אליו במקביל. הערכה של הדברים שבקדושה הוא כפי מה שהכיר והשיג אותם דוקא. ההתבוננות היא הפתח להכנס להערכה. כדאי להשקיע בכל יום שעה לכה"פ ללמוד מאמרים בענייני דפסח המגביהים ערך הימים בעיני האדם, ולהתבונן בהם. ואז כשיבא שעת הסדר שהוא הלמעשה מזה תגיב הנפש לכל מה שספגה באופן ספונטני. ינסו זה ויראו האמת בזה.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא ש"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

נותן בלבו של פרעה שישלחם, ד"ל מלכים ושרים ביד ה', וע"כ ההבטחות לאברהם היו רק במדרגת ההנהגה עם האבות שהוא קל ש-די כמש"כ בפסוק תחילת ורא, והובטח לו רק שיצאו לגאולה ברכוש גדול. ומה שהיתה הגאולה בדרך ניסית הוא מפני שמשו רבינו ע"ה היה ראש הדור, שמדרגת דבקותו ואמונתו בהש"ת היה למעלה מן האבות, וכמ"ש בגמ' (חולין פ"ט) גדול מה שנאמר במשה ואהרן ממה שנאמר באברהם, דאברהם אמר "ואנכי עפר ואפר" שיש בו עכ"פ איזה ערך, אבל משה ואהרן אמרו "ונחנו מה" שהתבטלו לגמרי אל הקב"ה, וההנהגה עמו היתה במהלך הויה למעלה מגבולי הטבע לגמרי [כמ"ש בפסוק תחילת ורא], ולדוגמא נזכיר את דברי המדרש בראשית בשביל משה שנקרא ראשית, הרי דהתכלית של כל הבריאה שיתגלה שמו לעת"ל בגילוי גמור שייד למדרגת משה, ומאחר שמשו היה פני הדור נתן גובה אחר לכל הדור, והיתה ההנהגה עמם בדרך אותות ומופתים בשם הויה, ואף זכו למתן תורה מכחו של משה שדרגת נשמתו היתה שייכת לזה, שהרי כשנולד נתמלא כל הבית אורה ואורה זו תורה כמ"ש תורה אור, וזה גופא שמשו שייד לתורה הוא הסיבה להנהגה הניסית עמו, דהתורה היא למעלה מחוקי הטבע לגמרי.

ג. אנכי אעלך גם עלה - ב' עליות

ובזה יתפרש לשון הכתוב (ויגש) שהובטח ליעקב אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי "אעלך גם עלה", וצ"ב כפל הלשון, ונראה הפירוש בזה דהובטח לו שמלבד עצם העליה והיציאה מן הגלות, שהובטח כבר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, יהא להם עוד עליה רוחנית מיוחדת בהתגלות שם הויה, ובקבלת התורה כמשנ"ת.

ומה שהובטח זאת ליעקב דוקא, הוא מפני שמידתו של יעקב הוא מדת "האמת", שהוא קביעות ויציבות המדרגה בלי שינויים שהיתה מטתו שלמה, ומשה רבינו המשיך את מדה זו, דהאמת הנצחית היא רק מציאותו ית', דכל מציאות אחרת היא זמנית ותלויה בו ית', וממילא משה רבינו ע"ה שהגיע להתבטלות הגמורה אל הש"ת בהרגשה של "נחנו מה", שלא רק "נתמעט" כלפי מעלה כעפר ואפר, אלא הרגיש שהוא "אפס" ובטל לגמרי אליו, וע"כ הוא מקושר עם מדת שייכות עם מדת האמת לאמיתו של יעקב, וע"כ הובטח זאת ליעקב.

ד. בחירת האדה"ר להכנס לרע בנתה את כח הרע

נשוב לבאר את חטא עץ הדעת, ותיקונו ע"י האבות, עד השלמת התיקון במתן תורה.

איתא בגמ' (יבמות ק"ג ב') א"ר יוחנן בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו, צ"ב מה היא הזוהמא שהטיל בה הנחש?

והנה יש ב' דרכים לבטל את הרע. א. לברר את האמת עד שיהא ברור ומאומת כל כך שא"א לחשוב אחרת כלל, ועי"ז אין לרע מקום כלל. ב. להכנס להכיר את הרע ולפרוש ממנו.

יציאת מצרים - הגדלת היקף הבחירה [ב]

[עיני ישראל ח"ב רכ"א]

[תמצית חלק א'. נתבאר שעיקר צורת האדם היא היותו בוחר. כח הבחירה התמעט עם חטא אדה"ר והלך מדחי אל דחי עד שהאבות הק' החלו להחזיר את כח הבחירה. שיא הבחירה היתה בקבלת התורה המקיפה מסוף העולם ועד סופו. דור יוצאי מצרים היו דור המעבר מהאבות הק' לקבלת התורה. ובהיות שהיציאה ממצרים היתה כדי שיקבלו את התורה הק' לכן זכו לגילוי עצום בליל יצ"מ "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה"]

א. כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא - הגדלת כח הבחירה למעלה מגבולות הטבע

זהו מה שרמזו חז"ל בלשונם הטהור הנ"ל "כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא". היינו שאחרי שאכלו את הקרבן פסח קיבלו את העוצמה של כח הבחירה, שנתבטלה המחיצה הנותנת גבול לבחירה, שהיה עד אז רק עד השמים במהלכים הטבעיים כפי דרגת הבחירה של אומות העולם שחלק ה' להם להיות "תחת השמים" [כנ"ל אות א' בחלק הראשון], ועתה קיבלה נשמתם את ההיקף הגדול של הבחירה לחבוק את כל העולמות העליונים, וזהו "פקע איגרא", שנפקע ונשבר ה"איגרא" [הגג] שעליהם, וחזרה נשמתם להקיף את כל העולמות בהכרה הפנימית שה' הוא האלקים בשמים ובארץ.

ומדויק בלשון חז"ל ש"הלילא" פקע איגרא, משום שענין זה קשור לאמירת ההלל. וכפי שמבואר בזה"ק ששחיטת הפסח רומזת לשחיטת היצר לעתיד לבוא, שאז תחזור ההכרה שהויה אחד ושמו אחד, וע"כ אחר אכילת הפסח אומרים את פרקי ההלל שהם השירה השייכת לעת"ל - "לא לנו וגו'" "אהבתי כי ישמע ה' וגו'" "ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל". נמצא ששירת ההלל נאמרה מתוך ההכרה של "פקע איגרא" - למעלה מדרכי הנהגת הטבע לגמרי. זהו ביטוי של ה"נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה".

מטעם זה היו גדולי עולם זצ"ל שבחצי ההלל השני הגיעו לכמעט התפשטות הגשמיות, כי מרוב הרגשת קירבה אל הש"ת בער בהם החשק לדבוק במקור העליון המקרב אותם. החצי הראשון של ההלל הוא חלק מהסיפור יצ"מ על הניסים והנפלאות שעשה עמנו בעבר, אבל החצי השני הוא מעין שירה של ה"לעתיד לבוא" שיזדכך הגוף מאוד ויגיע לדבקות נוראה בהש"ת, שאין לנו שום ציור בזה, ולכן היה אצל אותם גדולי עולם בחלק השני של ההלל השתפכות הנפש להדבק למעלה.

והכל עפ"י היסוד הנ"ל שבלייל היציאה "נגלה אליהם ממ"ה הקב"ה" ורוממם למדרגות עצומות של קירבה ודבקות בהש"ת. והגם שאין היום גלות וגאולה ממש, אבל הלא חייבו חז"ל לחוש כאילו הוא יצא ממצרים, וברמב"ם כתב כאילו יצא "עכשיו" ממצרים, כי התורה אינה מוגבלת בזמן ומקום, והגילוי שהיה בשעתו מתנוצץ בכל שנה בנפשות ישראל, בכל נפש לפי ערכה, ואדם הזוכה לכך חוזר למדרגת כח הבחירה שהיה לאדה"ר טרם חטאו. וכשמתעורר אצל האדם כח הבחירה בעוצמה כזו, יש ציור שמכריע האדם תיכף לבחור בתכלית הטוב בהתפשטות הגשמיות.

ב. ההבטחה לאברהם בברית בה"ב רק על "יציאה", ומכח משה היה בהנהגה ניסית

בפסוקים בברית בין הבתרים נאמר "כי גר יהיה זרעך וגו' וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", הנה הובטח להם כאן רק יציאה משיעבוד לגאולה, וברכוש גדול, ואין כאן שום רמז שיהיו ניסים ומופתים, ואף לא הוזכר כלל שהיציאה תביאם לקבלת התורה.

דבאמת עצם הגאולה משעבוד מצרים לא היתה חייבת להיות ע"י מופתים גלויים בהנהגת הויה שמהוה כל הוה וכמש"כ הרמב"ן (שמות ג' י"ג) דהיה הקב"ה יכול להוציאם בשם קל ש-די שמשדד מערכות הטבע שהיה

מצבים של קשיים נוראים שניסוהו מן השמים ועמד בכולם. וכן שאר האבות העמידו להם משמים מצבים קשים מאוד ועמדו בהם בגבורה עילאית לעשות רצון קונם. חז"ל (בסנהדרין צ"ו א') המשילו את עבודת האבות הק' לסוסים הרצים בין בצעי המים, שבכל פסיעה שוקעת רגליהם עמוק בבוץ, וצריך התאמצות גדולה למשוך את הרגל מתוך הבוץ, ובמצב זה אינו מסוגל כמעט לילך כמה פסיעות, ובשביל לרוץ במהירות צריך הסוס כחות על טבעיים. והאבות הק' עשו זאת! ובכל התלאות הקשים והמרים שעברו עליהם, היו מסורים לעבודת ה' בכחות על טבעיים ממש.

גדולי ישראל גדלו רק מתוך קשיים

ראש הישיבה שלי הגר"י הוטנר זצ"ל כתב בא' מכתביו, שיש הסתכלות שטחית על הגדולים כגון מרן החפץ חיים והגר"ע והאמרי אמת זצ"ל שנולדו במדרגת גדלות, שהכל היה חלק אצלם יגיעת התורה ומדות נאצלות ושמירת הלשון בשלמות. אבל צריך לדעת שזו טעות, ובודאי היו להם מלחמות עצומות עם היצה"ר, ורק התגברו על כל הקשיים עד שהגיעו לפסגת השלמות. האבות הקדושים היו הראשים בעסק זה של עבודת ה' בהתאמצות על טבעית כסוסים הרצים בין בצעי המים, ופחות משיעור זה כבר אינו מדרגת האבות.

וכ"ז היה מפני חטאו של אדה"ר שבחר בדרך העבודה מתוך הכרת הרע, שע"ז נבנה כח הרע בבריאה, ומעתה הבירור שהאדם הוא טוב באמת הוא רק ע"י הנסיון של "נוה התלאות", שבוזה נבחנת דרכו אם יעמוד איתן בדרך הטוב למרות הקשיים שלו, וכמ"ש במדרש יבוא נמרוד ויעיד באברהם, יבוא נבוכדנצר ויעיד בחנניה מישאל ועזריה, שמסירות נפשם למות על קידוש שמו ית' היא העדות הנאמנה על היותם מסורים לעשות רצון קונם בכל נפשם ובכל מאודם. ועי"ז החלישו האבות הק' את כח הרע בבריאה, עד שבמתן תורה הגיע זרעם למצב הקדום שפסקה זוהמתם, כלומר שהתבטל כחו של הרע להערים קשיים על האדם להפריעו מעבודת ה', וכמ"ש חז"ל דבלוחות הראשונות היה המצב של חירות משעבוד מלכויות שכל אומה ולשון לא היתה שולטת בהם, אלא היו עובדים הקב"ה בדרך הראשונה של בירור האמת, שאין מקום לפיתוי הרע כלל, והיה מתבטל הרע מן העולם לגמרי.

החילוק ביניהם הוא כמעט כהחילוק שבין צדיק גמור לבעל תשובה. בהשקפה ראשונה נראה שברוך השניה יש כבוד שמים יותר, כי נכנס לעומק הנסיון לעשות את הרע ופורש ממנו, וזה היה הפיתוי של הנחש שאם תאכלו מעץ הדעת - "והייתם כאלקים", כלומר שכשם שבבריאתו של הקב"ה יש טוב ורע ואעפ"כ הקב"ה כולו טוב, כן תכניסו עצמכם למקום של טוב ורע, ואעפ"כ תתגברו להיות טוב בלבד, ובוזה יגדל כבוד שמים יותר.

והצליח מעשה שטן, שאילו היה אדה"ר מקיים את ציווי בוראו בלי התחכמות, והיה פורש מן הרע מבלי להכיר בו כלל, היה כח הטוב גובר בעולם וברירות כזו שלא היה מקום לרע כלל, והיה הרע מתבטל לגמרי מן העולם, אבל מכיון שנכנס אדה"ר לרשות הרע היה בכך הכרה שיש מציאות של רע בעולם, ובוזה בנה את כח הרע יותר, כי הבריאה ניתנה ביד האדם, והכרתו בכחות הרע בנתה אותו.

ה. סיבת התלאות והיסורים בעוה"ז

ומדה במדה נכנסה כל הבריאה - מלבד בעלי החיים - למצב שכולו יסורים ומכאובים וצרות, וכפי שהגדיר בספר הישר (המיוחס לר"ת) שער ו' את העולם - "נוה התלאות", [שאדם החי בהשקט ושלוח לא יהא בטוח שיתמיד שלוותו, כי מהות העולם הוא במהלך של תלאות ה' ירחם עיי"ש] כי בבחירתו של אדה"ר להכנס לרשותו של הרע ולהתגבר עליו מבפנים, נתן כח שליטה לסט"א שתערים קשיים עצומים לבני אדם במצבים שונים ומשונים להכשילו ליפול ברשתה, ומעתה רק בדרך זה נבחן האדם לראות אם הוא טוב באמת, והמתנהג בטובה במצב של השקט ושלוח אינו מוכח שהוא באמת טוב, אבל כשמתאמץ במצב של קושי לעשות רצון בוראו, בזה נבחן שהוא טוב בעצם, וזהו כל התכלית של נוה התלאות. וכאמור כל זה הוא מפני בחירתו של אדה"ר להכנס למערכת הנסיון בתוך רשותו של הרע, אבל אילו היה מתחזק בטוב ומתעלם מן הרע היה מתבטל הרע מן העולם, והיה העולם מתוקן במלכות ש-די.

ו. האבות הק' עמדו בנסיון בדרך התלאות והיסורים עד שבמ"ת פסק שלטון הרע

האבות הקדושים עמדו בנסיון "נוה התלאות" בגבורה עילאית, שלא זכו בחייהם לנחת ושלוח כלל, אלא היו להם קשיים עצומים ונוראים לאורך כל ימי חייהם. אברהם אבינו לחם בעוז ותעצומות נגד כל העולם לפרסם שמו ית', ומסר נפשו באור כשדים. וכן כל עשרת הנסיונות היו

המבט הנכון על נסיונות החיים [אגרות דעת עמ' ק"ג]

האדם נמצא בעוה"ז רק בשביל דבר אחד בלבד, והוא להיות מנוסה, ועי"ז לראות באיזו מידה הוא דבוק לרצונו ית'. כל מצבי האדם שהוא נפגש עמהם אינם מסורים בידו כלל להסתדר בהם. כולם מסורים הם בידי שמים. מה שסידר הוא ית"ש לכל נפש מדת ואפני נסיונותיה. והוא מנוסה בזה לראות במה יבחר אם ברצון ה' המפורש לנו רק בתורתו ית' או בויתור על זה ובחירת נוחיותו בעולם החומרי. כפי מידת ואיכות הויתור על עניני החומר ככה הוא מתנשא (מלשון התרוממות כפי' רמב"ן הידוע) וקומת צורתו הפנימית מתחזקת יותר ומכינה אותו להתגבר על עוד קשיים.

ואם כי האדם סובל בעת ויתור על החומר (שהרי יש משיכה טבעית לצרכי החומר, והוא סובל אי נוחיות ממה שצריך לכווץ את עצמו) מ"מ אין יסורים אלו שוברים את האדם אלא הם מגבשים אותו ומעמידים אותו. וזוקפים קומתו דאכן יש לו גבורה נפשית וגבור ביצרו הוא. א"כ הבריחה מנסיון שהועמד בפני האדם וחיפוש נוחיות הוא בריחה מעצם החיים, ועזיבתם. בריחה אינה פתרון לשום בעיה בחיים.

האדם מוכרח לעבור נסיונות. ובריחה מנסיון א' אינה מבטחת כלל שמעתה תהיה לו דרך סלולה להמשך חייו, זוהי טעות מרה והעלמה מן המציאות הקיימת לצלול במים אדירים של עולם הדמיון. אבל כל זמן שלא הכיר אדם חומר החוב שיש לו בעולמו, ואין לו משקלו הראוי, אז יהיה לפניו כל ויתור על שאיפות הסדור בעניני גשם כנטל ממש. אבל ברגע שיעמוד על איכות חובתו בעולמו מצד אחד ומצד ב' האושר ועושר שנמצא במילוי חובתו להתענג בתענוג היותר נפלא ונעלה לנצח נצחים, אז יקל עליו הויתור על שאיפת סדור בחיי השעה הקשורים במילוי והכנעה לתביעות הגופניות.